

Tvorba distribuce OS Linux

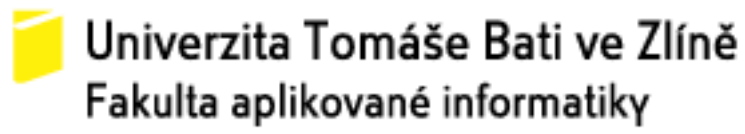
Building Linux distribution

Martin Zajíc

Bakalářská práce
2011

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky

nascannované zadání s. 1

Obr. 1. logo

nascannované zadání s. 2

Obr. 2. logo

ABSTRAKT

Klíčová slova:

ABSTRACT

Keywords:

poděkování, motto, úryvky knih, básní atp.

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty aplikované informatiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně

.....
podpis diplomanta

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 LINUX A SVĚT KOLEM NĚJ.....	12
1.1 OS LINUX.....	12
1.2 DNEŠNÍ POUŽITÍ OS LINUX.....	12
1.3 CO JE TO DISTRIBUCE	12
1.4 GNU A LINUX	13
2 LINUXOVÉ DISTRIBUCE	13
2.1 HLAVNÍ ODLIŠNOSTI.....	13
2.1.1 Cyklus vydání.....	13
2.1.2 Balíčkovací systémy	14
2.1.3 Nasazení.....	15
2.1.4 Architektury	16
2.1.5 Další rozdíly	16
3 DISTRIBUCE LINUX FROM SCRATCH.....	16
3.1 UŽITÍ LINUX FROM SCRATCH.....	17
3.2 DALŠÍ PROJEKTY LFS	17
4 SCRIPTOVÁNÍ V JAZYCE BASH	17
4.1 ZÁKLADNÍ INFORMACE A PŘÍKLADY	18
4.1.1 Komentáře.....	18
4.1.2 Výpis na terminál.....	18
4.1.3 Proměnné.....	18
4.1.4 Roury a přesměrování	19
4.1.5 Deskriptor souboru.....	19
4.1.6 Základní příkazy	19
4.2 PODMÍNKY A CYKLY	20
4.2.1 IF.....	20
4.2.2 CASE	21
4.2.3 FOR.....	21
4.2.4 WHILE.....	22
4.2.5 UNTIL.....	22
4.3 FUNKCE,POLE PŘÍKAZY	22
4.3.1 Speciální proměnné.....	22
4.3.2 Funkce	22
4.3.3 Příkazy	23

5	KOMPILACE ZDROJOVÝCH KÓDŮ	24
5.1	PŘEKLADAČ (KOMPILÁTOR)	24
5.2	DŮLEŽITÉ SOUBORY	24
5.2.1	LICENSE (COPYING)	24
5.2.2	INSTALL	24
5.2.3	Dokumentace	24
5.2.4	README	24
5.2.5	Configure	25
5.2.6	Další soubory a alternativy některých souborů	25
5.3	KOMPILACE	25
5.4	MOŽNOSTI TVORBY DISTRIBUCE	25
5.4.1	Vytvoření ze zdrojových kódů	25
5.4.2	Sestavení ze stávající linuxové distribuce	26
6	ZABEZPEČENÍ LINUXOVÉHO SYSTÉMU	30
6.1	ACCESS CONTROL	31
6.1.1	DAC vs. MAC	31
6.1.2	Security-Enhanced Linux, SELinux	31
6.1.3	AppArmor	31
6.1.4	TOMOYO	32
6.1.5	grsecurity	32
6.2	HODNOCNÍ BEZPEČNOSTI OS A SW	33
6.2.1	Trusted Computer System Evaluation Criteria, TCSEC	33
6.2.2	IT Security Evaluation Criteria, ITSEC	34
6.2.3	Canadian Trusted Computer Product Evaluation Criteria, CT-CPEC	34
6.2.4	Common Criteria, CC	35
6.3	INTERNETOVÉ ZABEZPEČENÍ	36
6.3.1	Firewall v Linuxu	36
6.3.2	Antivirus	37
6.3.3	SSH	37
6.4	HYPOTETICKÉ BEZPEČNOSTNÍ HROZBY V LINUXU	37
7	TVORBA LIVECD	38
7.1	VÝHODY/NEVÝHODY LIVECD	38
7.2	MOŽNOSTI TVORBY LIVECD	38
7.2.1	Obecný postup	38
7.2.2	Linux-Live	38
II	PROJEKTOVÁ ČÁST	38

8	LFS BY BASH SCRIPTS.....	40
8.1	STRUKTURA A POUŽITÍ	40
8.2	NÁVOD PRO SESTAVENÍ	40
	ZÁVĚR.....	41
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	41
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	44
	SEZNAM OBRÁZKŮ	44
	SEZNAM TABULEK.....	46
	SEZNAM PŘÍLOH.....	47

ÚVOD

text

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 LINUX A SVĚT KOLEM NĚJ

1.1 OS Linux

Linux je v informatice označení pro unixový operační systém (původně pouze jeho jádro). Linux je šířen v podobě distribucí, které je snadné nainstalovat nebo přímo používat (tzv. LiveCD). Zároveň se díky použitým licencím jedná o volně šiřitelný software, takže je možné ho nejen volně používat, ale i dále upravovat a distribuovat (kopírovat, sdílet). Tím se odlišuje od proprietárních systémů (např. Microsoft Windows či Mac OS X), za které je nutné platit a dodržovat omezující licence. [6]

Obr. 1. Typický obrázek tučnaka spojovaný s linuxem

1.2 Dnešní použití OS Linux

V současnosti je Linux součástí trhu se stolními počítači. Zpočátku se vývojáři Linuxu zaměřovali na síťové systémy a služby, kancelářské aplikace představovaly poslední bariéru, kterou bylo nutno překonat. V tomto trhu dominuje Microsoft, proto v posledních několika letech vznikala spousta alternativních projektů, jejichž cílem je nabídnout Linux jako vhodnou volbu na pracovní stanice. V rámci těchto projektů vznikají snadno použitelná uživatelská rozhraní i kancelářské aplikace (textové editory, tabulkové procesory,...), kopatibilní s aplikacemi Microsoft Office (LibreOffice, Koffice, AbiWord,...) [5]. Co se týče použití na serverech, má Linux pověst stabilní a spolehlivé platformy, na které běží databázové a další služby takových společností jako je Amazon, americká pošta [17], německá armáda [16], Google, Facebook a další. Velmi oblíbený je Linux u poskytovatelů internetového přístupu a služeb, kde se používá jako firewall, proxy server nebo webový server. Počítač s Linuxem najdete i u každého správce některého UNIXového systému, který jej používá jako pohodlnou administrativní stanici. Clustery linuxových počítačů se podílely na vzniku filmů jako Titanic nebo Shrek. Na poštách slouží jako centrály řídící směrování zásilek, velké vyhledávací stroje pomocí nich prohledávají Internet. To je jen ukázka několika z mnoha tisíc náročných úkolů, které dnes Linux na celém světě vykonávají [5].

Stojí také za zmínku, že moderní Linux běží nejen na pracovních stanicích, středně a velkých serverech, ale i na "hračkách", jako jsou PDA či mobilní telefony, ve spoustě zařízení spotřební elektroniky, a dokonce i v experimentálních náramkových hodinkách, Linux je jediný OS na světě, který pokrývá takto širokou škálu HW. [5]

1.3 Co je to distribuce

Distribuce, pokud je řeč o distribucích operačního systému, je balíkem jádra operačního systému a doplňujícího SW. Distribuce nejsou jenom záležitostí Linuxu ikdyž jsou často milně spojovány pouze s Linuxem. Kromě Linuxových distribucí existují například distribuce s jádrem BSD (OpenBSD, NetBSD, FreeBSD,...), HURD (ArchHurd), XNU (PureDarwin) a mnoho jiných. Přídavný SW distribuce je čistě volbou autora distribuce, může se tak jednat například o SW projektu GNU (nejvýznamějšími komponenty jsou GCC, glibc, Emacs nebo GNOME) [18], SW projektu BSD, proprietární (uzavřený) SW nebo jakýkoliv jiný SW jehož licence dovoluje použití v distribuci.

1.4 GNU a Linux

Rekurzivní akronym pro GNU is Not Unix, kde GNU znamená GNU is Not Unix,... Projekt založený v roce 1984 Richardem Stallmanem a společností Free Software Foundation na vytvoření svobodného a otevřeného operačního systému (dále jen OS) na základě OS UNIX. Zpočátku soubor systémových programů, kterým chyběla hlavní součást - jádro (kernel). Později se jako jádro použil projekt Linuse Torvaldse Linux. V mínění veřejnosti se společný OS GNU/Linux přejmenoval pouze na Linux podle jádra. Jedna z mála distribucí, které dodržují správné pojmenování tohoto OS, je Debian GNU/Linux. GNU obsahuje příkazy každodenní potřeby jako tar, awk, top, dd, ale třeba i Samba, xfig apod. De facto veškerý software vydávaný v rámci projektu GNU je licencován GNU General public license (GPL). Dodnes je vyvíjeno původní microkernel jádro GNU/HURD, avšak ani za 21let vývoje jej vývojáři nedokázali dovést ke stabilnímu vydání. [19] [18] [20]

2 LINUXOVÉ DISTRIBUCE

Linuxová distribuce je v informatice označení pro snadno použitelný Linuxový systém, přičemž název je odvozen od jádra Linuxu, které je základní součástí každé distribuce. Distribuce jsou vytvářeny proto, aby uživatel nemusel jádro a doplňující software sám náročným způsobem skládat do funkčního celku. Obsažený software je volně dostupný na Internetu (typicky open source software). Pro odlišení jsou distribuce pojmenovány (např. Ubuntu, Fedora, ...), přičemž každá je jinak zaměřena (pro nezkušeného uživatele, pro vývojáře, výuku atp.).[10]

2.1 Hlavní odlišnosti

Linuxové distribuce se liší v mnoha více či méně zásadních ohledech ohledech. Nejvýraznějšími rozdíly, které dělají distribuce distribucemi jsou: Cyklus vydání, balíčkovací systém, základní SW vybava, nasazení,...

2.1.1 Cyklus vydání

V zásadě rozlišujeme 3 vydávací cykly:

Dlouhý cyklus vydání Tento cyklus vydání je delší než jeden rok. Používají ho distribuce, které nezakládají na aktuálnosti SW, ale na jeho stabilitě. Především pak **Debian (stable)** a **Red Hat Enterprise Linux** (dále pouze RHEL). Vývojáři Debianu před nedávnem (7. 2009) rozhodli o tom, že bude Debian vydáván v pravidelných intervalech a to tak, že na konci každého lichého roku dojde k zmrazení větve *testing*, ta je následně nějaký čas testována aby byly odstraněny všechny bugy, po jejich odstranění je prohlášena za stabilní a balíčky v ní obsažené jsou přesunuty do větve *stable* ¹⁾. RHEL vychází v nepravidelných cyklech (cca 2-3roky) a v mezičase vychází updaty. ²⁾

Krátký cyklus vydání Typicky půl roku až rok. Používá ho většina desktopových distribucí. Tento vydávací cyklus je kompromisem mezi stabilitou a aktuálností

¹⁾časový odstup mezi vydáním verze 5 lenny a aktuální 6 squeeze byl 2 roky. Nejdelší odstup mezi vydáními byl 3 roky a to mezi vydáním 3.0 woody a 3.1 sarge

²⁾časový odstup mezi verzí 5 a 6, byl 3.5roku a v mezičase vyšlo 5 update verzí.

SW. Např. **Ubuntu** ³⁾, **Mandriva** ⁴⁾ (dříve Mandrake), **Fedora** ⁵⁾, ...

Průběžné aktualizace (rolling-updates) Distribuce používající rolling-updates se vyznačují především aktuálností SW, většinou udržují větev pro uživatele a testovací větev kde je SW podroben krátkému testování, než se přesune do uživatelské větve. Tyto distribuce většinou vydávají jednou za čas instalační liveCD aby bylo možné je nainstalovat i na aktuální HW. **Gentoo**, **Arch Linux**, **Debian sid (experimental)** ⁶⁾, ...

2.1.2 Balíčkovací systémy

Balíčkovací systémy jsou standartní součástí nejen Linuxových distribucí. Balíčkovacím systémem je i systém aktualizací MS Windows nebo oblíbené úložiště aplikací (markety) ve smartphonech (Android market, BlackBerry App World, Ovi Store, Windows Marketplace,...).

DPKG *Debian package management system* Jedná se o základní “nízko úroňový” balíčkovací systém pro debian, umožňuje pouze instalaci mazání a výpis balíčků (balíčky jsou vždy s příponou deb).

Nejčastěji se používají programy, které mají rozšířenou funkcionalitu, jsou založené a volají dpkg. Nejznámějším je **APT** (*Advanced Packaging Tool*)[11], od apt se upouští a doporučuje se používat jeho frontend **Aptitude**, protože aptitude dokáže lépe řešit konflikty balíčků, poskytuje jednotné rozhraní pro správu balíčků ⁷⁾ a GUI založené na ncurses Pro tento balíčkovací systém existuje i velké množství GUI: synaptic (GTK), Ubuntu Software Center (GTK), KPackage (Qt), ...

Tento balíčkovací systém používají kromě již zmíněného debianu i jeho deriváty jako je Ubuntu, ale i další distribuce a OS. Existuje port pro MacOSX nebo Opensolaris[11].

RPM *Red Hat Package Manager* Druhý nejčastěji používaný balíčkovací systém. Je používán množstvím velkých distribucí včele s RHEL (Red Hat Enterprise Linux), také je používán distribucemi Fedora, Mandriva, SUSE, ArkLinux, ...

RPM označuje jak název základního balíčkovacího systému tak i název balíčků samotných (vždy s příponou rpm). RPM se především vyznačuje nepřenositelností z jedné distribuce na druhou (narozdíl od deb balíčků kde to více méně funguje). Proto se lze často setkat s názorem, že rpm neumí pořádně řešit závislosti, tímto názorem se většinou vyznačují lidé, kteří kombinují repozitáře různých distribucí založených na RPM.

RPM se často vyznačuje ještě jedním specifikem a to tím, že na rozdíl od DPKG kde se nejčastěji používají obrovské repozitáře s obrovským množstvím balíčků se u RPM používá velké množství repozitářů s už ne tak velkým množstvím software. Např. Debian používá jeden repozitář pro každou jeho verzi (Stable, Testing, Unstable) kdyžto u RPM distribucí se setkáme s repozitáři zvlášť pro multimedia a core system apd...

PACMAN Jedná se pravděpodobně o jeden s nejrychlejších balíčkovacích systémů a je součástí distribuce ArchLinux jejích derivátů larch, FaunOS, Archie, Chakra

³⁾**Ubuntu**: cyklus vydání je půl roku, u jeho derivátů pak zpravidla o něco málo delší. Vydání probíhá pravidelně v dubnu a říjnu, přičemž každé dva roky vyjde LTS verze s podporou na dva roky. Poslední verze: 11.04

⁴⁾**Mandriva**: cyklus dlouhý půl roku, vychází verze s číslem roku a verze spring. Poslední verze: 2010 Spring

⁵⁾**Fedora**: cyklus vydání každého půl roku. Poslední verze: 14

⁶⁾testovací větev debianu, která se jmenuje Sid používá právě rolling-updates, po otestování SW obsažený ve větvi putuje do větve *testing*

⁷⁾APT je několik aplikací (apt-cache, apt-get,...), které každý poskytují jinou funkci

a je také používán v distribuci DeLi Linux a Frugalware Linux (ve Frugalware linux byl vytvořen fork a jeho vývoj probíhá odděleně). Pacman má výhodu proti jiným balíčkovacím systémům nejen v rychlosti, ale také v tvoření balíčků. Na rozdíl od DPKG, kde existují rozsáhlé návody jak vytvořit balíček stačí u Pacmana vytvořit podle jasných pravidel script s názvem PKGBUILD, který obsahuje všechno od licencí, závislostí, zdrojů kontrolních součtů až po návod jak postupovat při sestavení balíčku, poté stačí napsat makepkg a balíček se sám vytvoří bez jakéhokoliv zásahu.

Na tomto principu fungují jak source repozitáře v ArchLinuxu zvané ABS tak i uživatelské repozitáře AUR.

Pro pacman existuje velké množství wrapperů ⁸⁾ pacman-color (přidává do výstupu barvy). Defaultní Pacman také neumí pracovat uživatelským repozitářem AUR proto vzniklo několik wrapperů, které přidávají podporu vyhledávání a instalace balíčků z AUR např. Clyde nebo yaourt. Jiné wrappery zase přidávají podporu stahování z více zdrojů naráz aby byl balíček stáhnut co nejdříve např. PowerPill nebo Bauerbill.

Všechny tyto programy pracují s repozitářem a balíčky stejně jsou tedy kompatibilní a mají dokonce i stejnou syntaxi.

Existují i GUI pro pacman, nejznámější je asi shaman (Qt).

Portage Portage je balíčkovací systém GNU/Linuxové distribuce Gentoo Linux, který je podobný systému portů z FreeBSD. Portage je napsán v programovacím jazyce Python. Hlavním příkazem je zde příkaz emerge. Tento balíčkovací systém využívá balíčky ebuild, které zajistí zkompileování podle nastavených systémových proměnných jako jsou například USE, CFLAGS, CHOST a LINGUAS. Portage automaticky dohledá závislosti, stáhne požadované balíčky a program nainstaluje.

Existují různé grafické nadstavby, např. Kuroo (Qt) nebo Porthole (GTK).

Další,... Další balíčkovací systémy je např. **slapt-get** (balíčkovací systém, který používá nejstarší dodnes vyvíjená distribuce Slackware a její deriváty (BackTrack, VectorLinux, Slax,...) balíčkovací systém používá obyčejné Tar balíčky komprimované Gzipem), **Equo**, **Smart Package Manager**,...

2.1.3 Nasazení

Linuxové distribuce se dále liší podle druhu zařízení na, které jsou určena. Nejčastěji je to server nebo desktop, ale existují i jiné druhy zařízení na, kterých linux běží.

User choice (volba uživatele) Některé distribuce si nedělají starosti s určením na, kterém druhu zařízení budou použity. Poskytují pouze základní sadu nástrojů (programů), které uživatel doplňuje podle svých požadavků. Toto je typická vlastnost Debianu (u Debianu už dnes existují přímo různé konfigurace distribuce jako server, desktop nebo laptop), Archlinuxu, LFS nebo Gentoo.

Tyto distribuce je možné většinou nasadit, na všechny níže zmíněné zařízení.

Desktop Dalšími zařízeními na které je linux určen jsou desktopové (personální) počítače. Tyto distribuce poskytují grafické programy pro běžné použití např. v kanceláři. Typicky např. Ubuntu (desktop), Fedora, Mandriva,...

Server Serverové distribuce obsahují základní nástroje pro nasazení na serverových počítačích a neobsahují narozdíl desktopových distribucí grafický server Xorg, ale obsahují serverové nástroje jako je např. webový server apache. Typicky serverovou distribucí je např. Ubuntu (server), CentOS, RHEL,...

⁸⁾wrapper je program, který funguje pouze s jiným programem a rozšiřuje jeho funkcionalitu

Enterprise Enterprise distribuce jsou distribuce určené pro podnikové nasazení a na rozdíl od běžných distribucí mají placenou podporu ze strany dodavatele a delší testovací dobu např. SLED (SUSE Linux Enterprise Desktop) nebo RHEL.

Embedded Jedná se o distribuce směřované na určité zařízení. Nejznámější je např. openwrt což je distribuce určená pro síťové nasazení, např. routery, gatewaye apd,...
Linux, ale najde i v embedded zařízeních jako jsou settopboxy, televize, IP kamery, pračky, mikrovlnky, ledničky a jiné jednoúčelové zařízení,...

Mobilní Asi nejnovějším prostředím ve, kterém momentálně již dominuje systém linux jsou mobilní telefony. Zde snad ani není třeba zmiňovat momentálně nejprodávanější OS pro mobilní telefony od společnosti Google, Android. Existují, ale i další distribuce pro mobilní telefony jako je OpenMoko používaný v mobilu Neo FreeRunner nebo Bada od společnosti Samsung.

další,...

2.1.4 Architektury

Linuxové distribuce jsou také směřovány na různé procesorové architektury, většinou distribuce nesměřují jenom na jednu architekturu, ale na více architektur současně. Příkladem za všechny je distribuce Debian, která je známá také podporou pro největší množství architektur. Např. MS Windows 7 je dostupný pouze pro architektury x86 a x86_64 (x64), zatímco Debian podporuje oficiálně 10 architektur a neoficiálně 16 architektur. Nejčastěji však většina distribucí podporuje architektury x86 a x86_64 a v poslední době také ARM.

2.1.5 Další rozdíly

Rozdíly ikdyž ne tak zásadní jsou v softwarové výbavě, ta sice jde ruku v ruce s nasazením linuxu, ale ve světě desktopů a hlavně distribuce Ubuntu se v posledních několika letech oběvují distribuce, které se odlišují pouze v základním uživatelském prostředí. Oficiálně společnost Canonical (tvůrce Ubuntu) vytváří 4 distribuce, které se odlišují od Ubuntu pouze v základním uživatelském prostředí a další 4 distribuce, které se liší v softwarové výbavě.

Velký rozdíl zavádí do linuxových distribucí GoboLinux. Tato distribuce překopává základní rozdělení Linuxového filesystému na více intuitivní a uživatelsky příznivější.

3 DISTRIBUCE LINUX FROM SCRATCH

LFS je projekt poskytující návod, který vás provede krok za krokem sestavením vlastní Linuxové distribuce ze zdrojových kódů. [7]

Obr. 1. Logo Linux From Scratch

3.1 Užití Linux From Scratch

Spousta lidí se může divit, proč se otravovat se sestavováním LFS, když je možné si jednoduše stáhnout už sestavenou distribuci Linuxu. Avšak i přes některé obtíže jenž sestavování LFS skýtá, má tento proces své výhody. [3]

- LFS učí uživatele jak Linux funguje uvnitř.
- Sestavování LFS učí o všem co v systému běží, jak jednotlivé pracují a závisí jedna na druhé. A jak upravit systém podle chuti.
- Sestavením LFS získáme velice kompaktní Linuxový systém
- Pokud instalujete běžnou Linuxovou distribuci, nainstalujete i množství programů, které pravděpodobně nikdy nepoužijete. LFS jde sestavit i ve velikosti nepřesahující 100MB
- LFS je extrémě flexibilní. Máte moc systém sestavit přesně podle vašich potřeb.
- LFS můžete zabezpečit na míru. Nemusíte čekat, jako u binárních distribucí, až někdo sestaví balíček s bezpečnostním patchem, který potřebujete. Můžete se si zkompilovat SW s patchem sami.

3.2 Další projekty LFS

BLFS Beyond Linux From Scratch - projekt jehož cílem je vytvořit návod pro rozšíření základního sestavení LFS a umožnit tak uživateli co nejjednodušeji dotvořit vlastní distribuci.

ALFS Automated Linux From Scratch - cílem projektu je vytvořit nástroje pro automatické sestavování LFS a BLFS

CLFS Cross Linux From Scratch - jak už název napovídá, projekt umožňuje cross-compilaci, tedy sestavení LFS na mnoha jiných typech systémů a architektur.

HLFS Hardened Linux From Scratch - se snaží o vytvoření maximálně bezpečného sestavení LFS, odolného proti hrozbám hackerů a jiným bezpečnostním hrozbám.

Hints jedná se o kolekci dokumentů, které popisují jak vylepšit vaše sestavení LFS jinak než je popsáno v LFS a BLFS.

LiveCD projekt jehož hlavním cílem je vytvořit LiveCD vhodné jako hostitelský systém pro sestavení LFS.

4 SCRIPTOVÁNÍ V JAZYCE BASH

(**B**ourne **A**gain **S**hell)

Interpretovaný, neobjektový jazyk, určený především pro administraci a automatizaci *nix operačních systémů. Skripty obvykle většinu požadované činnosti vykonávají voláním systémových utilit. Podpora syntaxe Bashe je u textových editorů obvyklá. Bash je nainstalován prakticky na každém desktopovém Linuxu a na mnoha dalších *nix systémech.[13]

4.1 Základní informace a příklady

4.1.1 Komentáře

Komentáře jsou v bashi jako v jiných jazycích značeny znakem # (sharp)

```
# cokoliv za tímto znakem je komentář
```

Každý script by měl začínat komentářem, který říká jaký interpret shellu se má použít, pokud toto není uvedeno je použit defaultní interpret, což může znamenat problémy pokud jsme napsali script např. pro bash a v systému je defaultně jiný odlehčený interpret.

```
#!/bin/bash
```

Jaký defaultní interpret je použit můžeme zjistit pomocí příkazu:

```
$ echo "/bin/sh -> `readlink -f /bin/sh`"  
/bin/sh -> /bin/bash
```

4.1.2 Výpis na terminál

K výpisu na terminál slouží příkaz 'echo'

```
echo hello world
```

echo dokáže vypisovat také proměnné

```
echo $PS1
```

více v manuálových stránkách **man echo**

4.1.3 Proměnné

Celý linuxový systém využívá proměnných a funkcí uložených přímo v BASHi. Vypsát všechny proměnné a funkce známé aktuálnímu interpretu příkazů je možno příkazem *set*[14].

Mezi základní proměnné v systému patří např.

```
$USER #uloženo uživatelské jméno  
$LANG #jazyk systému  
$PS1  #nastavení uživatelského promptu  
$BASH #uložena adresa defaultního interpretu příkazů
```

Ukázka práce s proměnnými.

```
$ jedna="Lokální proměnná"
$ export DVA="Proměnná exportovaná do podřízeného shellu"
$ readonly TRI="Proměnná pouze pro čtení, ale jen na lokální úrovni"
$ export TRI
$ export
declare -x DVA="Proměnná exportovaná do podřízeného shellu"
declare -rx TRI="Proměnná pouze pro čtení, ale jen na lokální úrovni"
$ readonly
declare -rx TRI="Proměnná pouze pro čtení, ale jen na lokální úrovni"
$ echo $jedna
Lokální proměnná
$ TRI="Nová hodnota"
bash: TRI: readonly variable
$ bash
$ TRI="Nová hodnota"
$ echo $jedna
$ echo $DVA
Proměnná exportovaná do podřízeného shellu
$ echo $TRI
Nová hodnota
$ unset TRI
```

4.1.4 Roury a přesměrování

Opravdu důležitým prvkem jsou roury a přesměrování. Roura se značí pomocí operátoru `|` a připojuje výstup jednoho procesu na vstup druhého procesu.

```
cat /var/log/auth.log | grep ssh
```

Pro přesměrování slouží operátory:

```
> #přesměrování standardního výstupu do souboru,
    jestliže soubor existuje bude přepsán
>> #jako předchozí, ale data přidá na konec souboru
< #přesměrování standardního vstupu do souboru
<<text #jako předchozí, ale při výskytu řetězce text zašle
      znak konce souboru
```

4.1.5 Deskriptor souboru

BASH rozlišuje 3 deskriptory souboru

0 standardní vstup

1 standardní výstup

2 standardní chybový výstup

```
{
  #funkce a různé procedury
} 2>&1 | tee $BUILD_DIR/LOG_$PROGRAM.log
```

4.1.6 Základní příkazy

cp kopíruje soubory

rm ruší soubory

mkdir vytváří adresáře

rmdir ruší prázdné adresáře

ln vytvoří odkazy na soubory

chmod změni přístupová práva k souborům

ls, dir, vdir vypíše obsah adresářů

find vyhledávání souborů

which zobrazí absolutní cestu k programu

df vypisuje informace o připojených FS

ps informace o spuštěných procesech

cat, less výpis souboru na obrazovku

xargs spustí zadaný příkaz a zbylé argumenty čte ze standardního vstupu

grep tiskne řádky, které odpovídají zadanému vzoru

wc vypíše počet písmen, slov a řádků

sort setřídí řádky

4.2 Podmínky a cykly

4.2.1 IF

Obecná struktura:

```
if výraz;  
    then příkazy  
elif výraz;  
    then příkazy  
else příkazy  
fi
```

Ukázka syntaxe:

```
if [ "$USER" == "root" ]; then  
    echo "Ahoj admin";  
elif [ "$USER" == "Martin" ]; then  
    echo "Ahoj Martine";  
else  
    echo "Ahoj nějaký jiný uživateli";  
fi
```

POZOR!!! za znakem [musí být mezera! Jedná se o program a za mezerou jsou jeho argumenty.

Místo [je možno použít *test*. Jsou to stejné programy svázané pevným odkazem. Stejná ukázka s použitím programu *test*[14]:

```
if test "$USER" == "root" ; then  
    echo "Ahoj admin";  
elif test "$USER" == "Martin" ; then  
    echo "Ahoj Martine";  
else  
    echo "Ahoj nějaký jiný uživateli";  
fi
```

Podmínky je samozřejmě možno spojovat pomocí operátorů && (a zároveň platí) a || (nebo platí). Operátor || má velké využití ve scriptech pro testování jestli funkce skončila úspěšně[14].

```
#testujeme dvě podmínky
if [ $USER == "root" ] && [ $LANG == "cs_CZ" ]; then
    echo "Jsi český admin"
fi
#pokud funkce skončí chybou script skončí s příznakem 1
funkce || exit 1
```

Operátory testování výrazů:

```
[ výraz ] - délka řetězce je nenulová
[ -z výraz ] - délka řetězce je nulová
[ výraz1 == výraz2 ] - řetězce jsou shodné
[ výraz1 != výraz2 ] - řetězce jsou různé
[ výraz1 -eq výraz2 ] - čísla jsou shodná
[ výraz1 -le výraz2 ] - výraz1 <= výraz2
[ výraz1 -lt výraz2 ] - výraz1 < výraz2
[ výraz1 -ge výraz2 ] - výraz1 >= výraz2
[ výraz1 -gt výraz2 ] - výraz1 > výraz2
[ výraz1 -ne výraz2 ] - čísla jsou různé
```

Operátory testování souborů:

```
[ výraz1 -ef výraz2 ] - soubory sdílejí stejný i-uzel
[ výraz1 -nt výraz2 ] - první soubor je novější
[ výraz1 -no výraz2 ] - první soubor je starší
[ -e výraz ] - soubor existuje
[ -d výraz ] - soubor je adresář
[ -f výraz ] - soubor je obyčejný soubor
[ -L výraz ] - soubor je symbolický odkaz
[ -w výraz ] - soubor je zapisovatelný
[ -x výraz ] - soubor je spustitelný
```

4.2.2 CASE

Obecná struktura:

```
case slovo in
    vzory ) příkazy;;
esac:
```

Výběr grafického prostředí pomocí case:

```
case $1 in
    gnome) exec gnome-session;;
    kde) exec openbox-session;;
    *) echo "vyber gnome nebo kde";;
    #*) znamená cokoliv jiného
esac
```

4.2.3 FOR

příkaz for funguje stejně jako v jiných programovacích jazycích, ale jeho syntaxe je trochu jiná.

```
#příkaz bude postupně do proměnné $cislo dosazovat hodnoty
#a echo je bude vypisovat na obrazovku
for cislo in 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100; do
    echo $cislo
done
```

4.2.4 WHILE

```
cislo=0
# Podmínka je splněna jestliže $cislo != 100
while [ "$cislo" -ne 100 ]; do
    cislo=$((cislo + 10))
    echo $cislo
done
```

4.2.5 UNTIL

```
cislo=0
# Cyklus pokračuje dokud není splněna podmínka
until [ "$cislo" -eq 100 ]; do
    cislo=$((cislo + 10))
    echo $cislo
done
```

4.3 Funkce,pole příkazy

4.3.1 Speciální proměnné

Informace o názvu skriptu, počtu předaných argumentů a argumenty samotné jsou uloženy ve speciálních proměnných. Tyto proměnné se používají stejným způsobem ve scriptech i ve funkcích[14].

\$0 název skriptu

\$# počet předaných argumentů

\$IFS seznam znaků, který je použit k oddělování slov atp., např. když shell čte vstup

\$1 až \$9 první až devátý argument předaný skriptu

\$n libovolný n-tý argument předaný skriptu

\$* obsahuje všechny argumenty oddělené prvním znakem z \$IFS

\$@ jako předchozí, ale k oddělení se nepoužívá první znak z \$IFS

4.3.2 Funkce

Provádění funkcí je mnohem rychlejší než provádění skriptů, protože funkce si shell udržuje trvale předzpracované v paměti. Funkce musí být definována dříve než bude použita. Příkaz export lze použít i pro funkce, ale musí být zapnutý mód allexport[14].

```
$ set -o allexport
$ prvni_funkce() {
> echo "Jsem první funkce a vypisuji text"
> }
$ export prvni_funkce
$ prvni_funkce
Jsem první funkce a vypisuji text
$ bash
$ prvni_funkce
Jsem první funkce a vypisuji text
```

Pomocí klíčového slova `local` můžeme také vytvořit lokální proměnné funkce. Jestliže bude existovat globální proměnná se stejným názvem, bude ve funkci potlačena[14].

```
#!/bin/bash
jedna="První globální proměnná"
dva="Druhá globální proměnná"
lokalni_promena() {
    local jedna="První lokální proměnná"
    echo $jedna
    echo $dva
}
lokalni_promena
echo $jedna
echo $dva
```

4.3.3 Příkazy

Příkazy můžeme rozdělit na zabudované a normální. Zabudované příkazy nemůžeme spustit jako externí programy, ale většinou mají své ekvivalenty ve formě externích programů. Normální příkazy jsou externí programy a jejich vykonání je pomalejší než u zabudovaných příkazů[14].

break vyskočí z cyklu

: nulový příkaz

continue spustí další iteraci cyklu

. provede příkaz v aktuálním shellu

eval vyhodnotí zadaný výraz

shift posune poziční parametry

read načte uživatelský vstup, jako argument se použije název proměnné, do které se má uložit

stty mění a vypisuje charakteristiky terminálové linky

exec spustí nový shell nebo jiný zadaný program a nebo upraví deskriptor souboru

exit **n** ukončení skriptu s návratovým kódem **n** (**n** = 0 - úspěšné ukončení, **n** = 1 až 125 - chyba, ostatní **n** jsou rezervovány)

printf není dostupný ve starých shellech a při vytváření formátovaného výstupu byste mu měli dávat přednost před příkazem `echo` podle specifikace X/Open

5 KOMPILACE ZDROJOVÝCH KÓDŮ

5.1 Překladač (kompilátor)

Překladač (též kompilátor, anglicky compiler z to compile – sestavit, zpracovat) je v nejčastějším smyslu slova nástrojem používaným programátory pro vývoj softwaru. Kompilátor slouží pro překlad algoritmů zapsaných ve vyšším programovacím jazyce do jazyka strojového, či spíše do strojového kódu. Z širšího obecného hlediska je kompilátor stroj, respektive program, provádějící překlad z nějakého vstupního jazyka do jazyka výstupního. Z matematického hlediska je kompilátor funkce, která mapuje jeden nebo více zdrojových kódů podle překladových parametrů na kód ve výstupním jazyce. [8]

5.2 Důležité soubory

Zdrojové kódy programů jsou uloženy souborech rozličných formátu podle účelu a jazyka v němž je program napsán. Ale každý program by měl obsahovat i další soubory, které mají význam pro uživatele, kteří chtějí program zkompileovat nebo ho dále upravovat. Tyto soubory jsou, ale spíše dobrým mravem a záleží na programátorovy jestly je jeho projekt bude obsahovat.

5.2.1 LICENSE (COPYING)

Soubor obsahující licenci pod kterou je program vydán. Licence je důležitá, protože určuje jak smí uživatel s programem nakládat. U programů s otevřeným zdrojovým kódem se neastějí používají licence GNU GPL a BSD.

GPL v jednoduchosti říká, že můžete s programem libovolně nakládat, avšak pokud provedete jakékoliv modifikace, musíte zdrojové kódy opět uvolnit pod stejnou licenci (*jedná se o licenci tzv. virovou*). Anglický originál licence je lze možno nalézt na opensource.org Pod touto licenci je šířeno Linuxové jádro i sada nástrojů projektu GNU, které Linuxové jádro standardně distribuováno.

BSD Umožňuje volné šíření licencovaného obsahu, přičemž vyžaduje pouze uvedení autora a informace o licenci, spolu s upozorněním na zřeknutí se odpovědnosti za dílo. [9] Anglický originál licence je lze možno nalézt na opensource.org. Pod touto licenci šířeno např. jádro stejnojmenného operačního systému BSD nebo operační systém HAIKU. Často bývá licence uvedena jako součást souboru README.

5.2.2 INSTALL

Soubor INSTALL obsahuje instalační informace pro uživatele. Obsahuje informace o tom jak program zkompileovat a informace o jeho nastavení. U menších projektů bývají často tyto informace součástí souboru README, naopak u velkých projektů se často tyto informace přesunují na internet.

5.2.3 Dokumentace

Dokumentace obsahuje informace o používání programů a je velmi důležitá především u knihoven, protože obsahuje popis funkcí, které daná knihovna poskytuje. Většina distribucí poskytuje dokumentaci v samostatných balíčcích, protože spousta uživatelů dokumentaci nijak nevyužije a ušetří se tím místo v uživatelské počítači a především se tím sníží zatížení a množství přenesených dat z repozitářů distribucí.

5.2.4 README

Soubor obsahuje základní informace o programu. Může, a často i obsahuje informace ze všech výše uvedených souborů. Avšak někdy není vůbec, protože je vše uvedeno ve výše uvedených souborech.

5.2.5 Configure

Soubor s nastaveními pro překlad. Jedná se v zásadě o BASH script, kterým můžete nastavit co a jak se má v programu kompilovat. Různými volbami, které jsou uvedeny v INSTALL, README, nebo v nějaké online dokumentaci, můžete nastavit *např. cesty kam se mám program nebo jeho části nainstalovat nebo také které části programu se mají přeložit*. Configure je skriptem BASHe a proto je také tak volána, výsledkem configure je vygenerování souboru, které řídí překlad.

5.2.6 Další soubory a alternativy některých souborů

5.3 Kompilace

Samotná kompilace sestává s prostudování nejčastěji souborů INSTALL nebo README a postupem podle návodu v nich. Ale obecně ji lze zahrnout do posloupnosti tří “příkazů”.

```
./configure [options]
```

vygeneruje soubory potřebné pro překlad

```
make
```

zkompiluje zdrojové kódy ¹⁾

```
make install
```

nahraje soubory do systému všechny potřebné soubory

5.4 Možnosti tvorby distribuce

Linuxovou distribuci lze vytvořit více způsoby, nejběžnějším způsobem je sestavení ze zdrojových kódů. Je třeba dávat pozor na licenční ujednání a dle GNU/GPL licence (pod kterou je distribuováno linuxové jádro) musí autor uvolnit zdrojové kódy. U linuxového jádra to zahrnuje většinou použité patche.

5.4.1 Vytvoření ze zdrojových kódů

Vytvoření ze zdrojových kódů reprezentuje například použitá ”distribuce” Linux From Scratch. Postup se obecně skládá z několika částí, které jsou více rozepsány v projektové části.

1. Prve je třeba oddělit systém a vytvořit toolchain, který slouží k sestavení nové distribuce nezávislé na předchozím hostovském systému.
2. sestavení vlastní sady základních nástrojů pro použití systému. Sada obsahuje překladače, nástroje pro práci se soubory a jiné potřebné programové vybavení.
3. nastavení bootovacího procesu systému.
4. vytvoření tabulky souborových systémů, kompilace jádra systému, nastavení bootloaderu

¹⁾make neslouží pouze ke kompilaci zdrojových kódů programů, ale i jako univerzální utilita pro překlad projektů. LFS jej například používá pro generování PDF,HTML,... verze knihy z XML souborů

5.4.2 Sestavení ze stávající linuxové distribuce

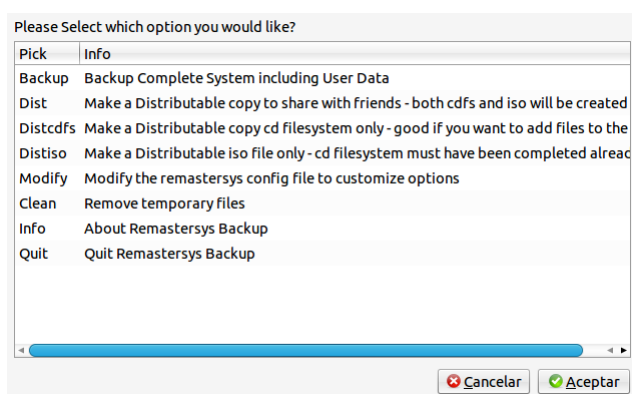
Existuje hned několik nástrojů na sestavení tzv. derivátu Linuxové distribuce. Většinou jsou používány pro sestavení instalačního ISO obrazu na míru potřeb uživatele. To zahrnuje balíčky použité při instalaci, různé nastavení, grafická témata, písma apd,... Populární se staly především deriváty distribuce Ubuntu, pro Ubuntu existuje i nejvíce těchto nástrojů. K dispozici jsou nástroje jak pro desktop s běžným GUI nebo CLI, tak i nástroje webové, které sestaví distribuci v cloudu a uživatel stáhne jenom hotový obraz.

Remastersys

Remastersys je jednoduchý grafický nástroj určený pro Ubuntu, Debian a všechny jejich deriváty. Remastersys dokáže převést aktuální běžící distribuci na vašem počítači do ISO obrazu. Je výborným nástrojem pro zálohování dat systému, protože uloží všechny vaše uživatelská data a nastavení.[15]

Výpis možností použití Remastersys: Jedná se opravdu o jednoduchý program.

```
$ remastersys
Usage of remastersys 2.0.18-1 is as follows:
  sudo remastersys backup|clean|dist [cdfs|iso] [filename.iso]
Examples:
  sudo remastersys backup custom.iso
    (to make a livecd/dvd backup and call the iso custom.iso)
  sudo remastersys clean
    (to clean up temporary files of remastersys)
  sudo remastersys dist
    (to make a distributable livecd/dvd of your system)
  sudo remastersys dist cdfs
    (to make a distributable livecd/dvd filesystem only)
  sudo remastersys dist iso custom.iso
    (to make a distributable iso named custom.iso but only
                                     if the cdfs is already present)
```


Obr. 1. Grafické rozhraní programu Remastersys

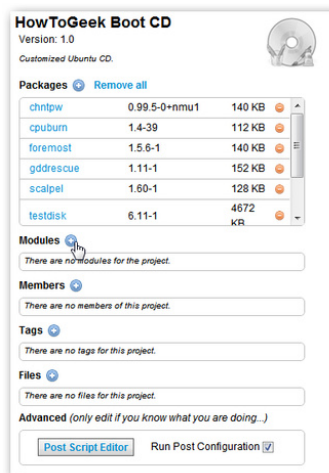
The Ubuntu Customisation Kit (UCK)

Program je určen pro Ubuntu a všechny jeho deriváty. Dovoluje odebrat nebo přidat jakékoliv aplikace na instalačním CD. UCK je určeno spíše pokročilejším uživatelům, protože po vytvoření LiveCD, do něj přihlásí uživatele prostřednictvím chroot a dovolí

mu tak změnit prakticky cokoliv. Aplikace má jednoduché grafické rozhraní se spoustou dialogů, které vás provedou vytvořením LiveCD.[15]

Reconstructor

Jedinou placenou aplikací je program Reconstructor. Je určen pro vytvoření vlastního instalačního CD ze stávajícího ISO obrazu. Umožňuje změnit wallpaper, témata, icony, aplikace a mnoho jiného. Jedná se o webovou aplikaci a její cena je \$5.[15]

Obr. 2. Webové rozhraní Reconstructoru

Revisor

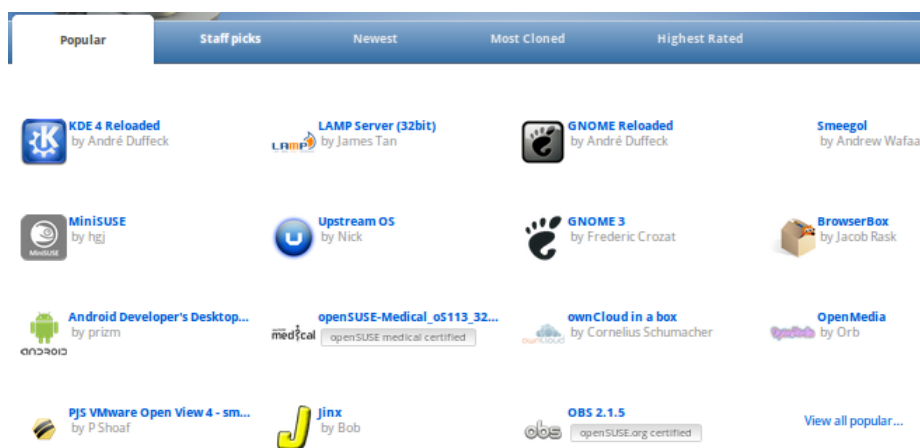
Revisor je aplikace pro vytvoření vlastního instalačního CD/DVD/USB založeném na distribuci Fedora. Má jak grafické rozhraní tak CLI. Další rozdíl je také to, že Revisor nevytváří instalační medium z existujícího obrazu, ale stahuje vše z internetu, takže rychlost vytvoření média je také závislá na rychlosti vašeho připojení.[15]

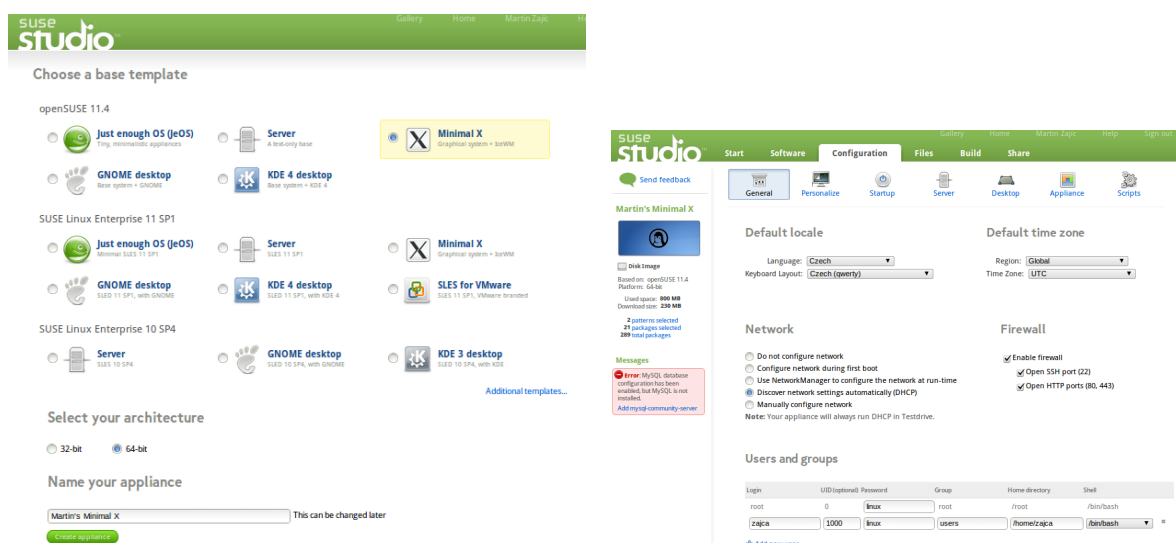
Obr. 3. Grafické rozhraní programu Revisor

SUSE Studio

Asi nejzajímavějším programem je webová aplikace od společnosti Novell, SUSE Studio. Nejenomže umí nakonfigurovat velké množství nastavení. Ale velice dobrou vlastností je testování systému přímo v prohlížeči. Výborná je také galerie, která obsahuje obrazy vytvořené ostatními uživateli, lze tak bez práce najít už funkční obraz dle potřeb uživatele a případně si již vytvořený obraz upravit.

Obr. 4. Webové stránka s výběrem již existujících sestavení

Obr. 5. Webové rozhraní s nastavením systému, v levo výběr základního rozhraní, v pravo podrobnější nastavení

Pungi

Pungi je nástrojem, který používají vývojáři Fedory pro sestavení oficiálních vydání. Jedná se o program bez grafického rozhraní napsaný v pythonu a stejně jako Revisor stahuje balíčky z internetu a sestavuje z nich instalační médium.[15]

Builder

Builder je série scriptů napsaných v BASHi, které používají vývojáři derivátu distribuce Ubuntu "gNewSense" na sestavení jejich distribuce. Ke scriptům je také napsaný přehledný manuál jak je používat, který je dostupný online [15].

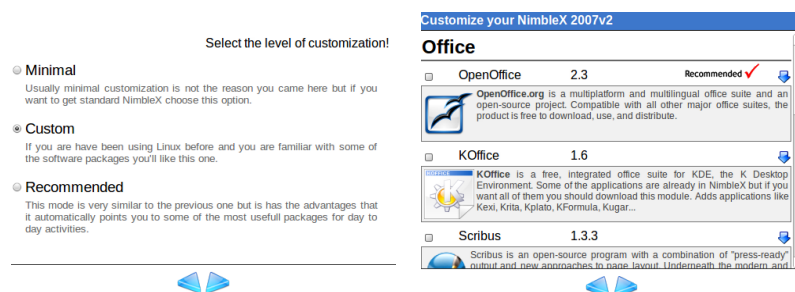
<http://www.gnewsense.org/Builder/HowToCreateYourOwnGNUlinuxDistribution>

MySlax Creator

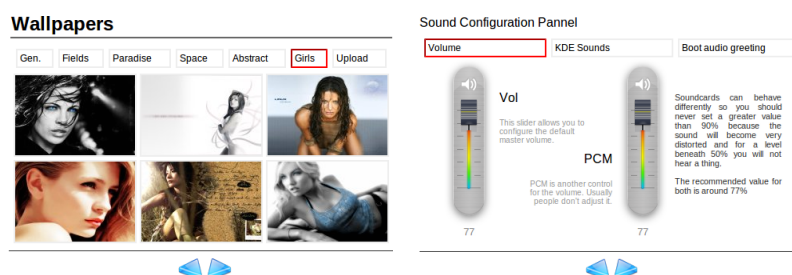
MySlax Creator jsou scripty určené k úpravě distribuce Slackware, především tedy k vytvoření vlastního obrazu odvozené distribuce SLAX. Jejich odlišnost je v tom že fungují přímo z Windows.

NimbleX

Dalším nástrojem je jednoduchá webová aplikace na vytvoření vlastního derivátu NimbleX. Umožňuje vytvořit vlastní obraz několika jednoduchými kroky, na výběr je stáhnutí minimální obrazu nebo sestavení vlastního obrazu. U vlastního obrazu si uživatel vybere aplikace přehledně rozdělné do kategorií, wallpaper, nastavení zvuku, nastavení uživatelů a jazyk systému. Pak už jen počká na vygenerování obrazu, který je následujících 12hodin ke stažení.

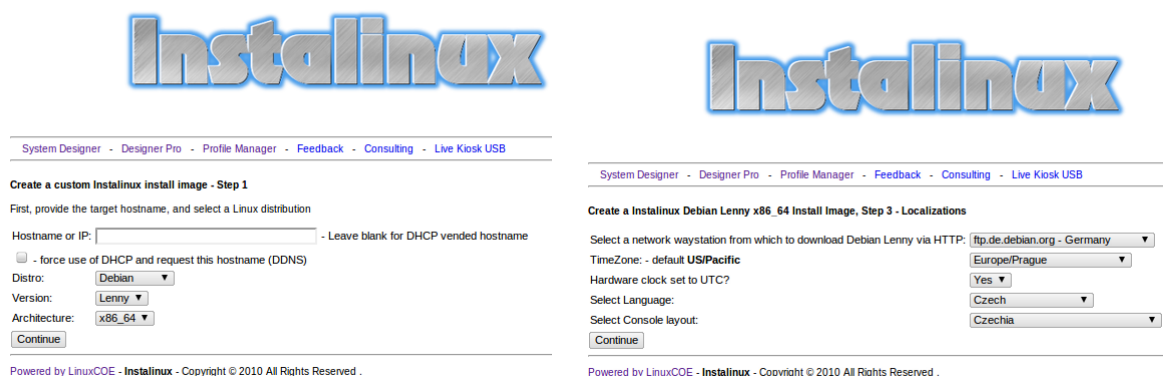
Obr. 6. Webové rozhraní s nastavením NimbleX, v levo výběr míry nastavení, v pravo nastavení programů v sekci office

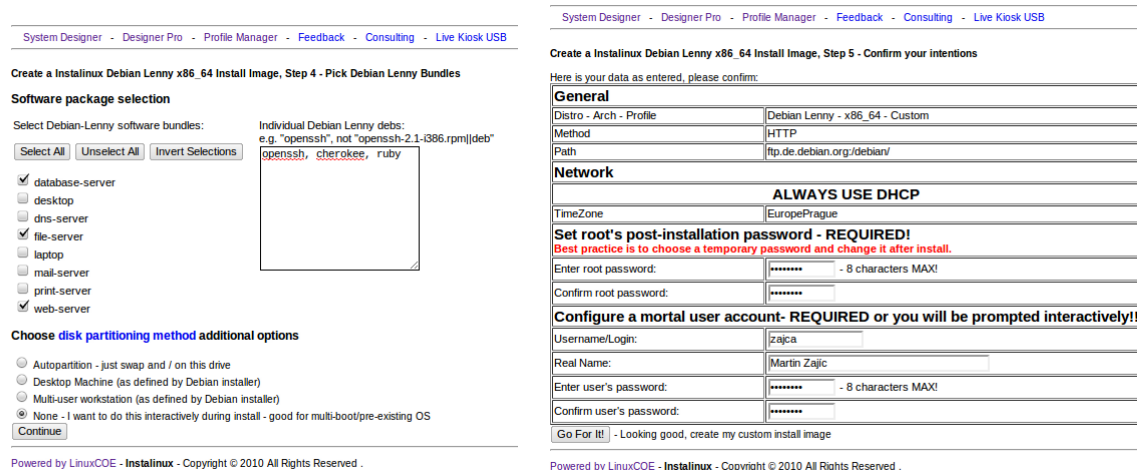
Obr. 7. Webové rozhraní s nastavením NimbleX, v levo výběr wallpaperu, v pravo nastavení zvuku

Instalinux

Jednoduchým, ale mocným nástrojem je Instalinux, umožňuje uživateli vybrat z několika distribucí (Debian, Ubuntu, CentOS, Fedora, OpenSUSE, Scientific) a v dalších krocích základní nastavení systému a výběr aplikací. Výsledkem je ISO obraz, kterým nemusí mít ani 30MB. Pro podrobnější nastavení existuje Designer Pro, který umožňuje nastavit mnohem více. Výbornou vlastností je uložení profilu, který je možné použít znovu a upravit si jej.

Obr. 8. Webové rozhraní Instalinux, v levo výběr distribuce, v pravo nastavení jazyka a časové zóny

Obr. 9. Webové rozhraní Instalinux, v levo výběr aplikací, v pravo nastavení uživatelů

Takto vytvořená distribuce může mít i 8MB!

6 ZABEZPEČENÍ LINUXOVÉHO SYSTÉMU

Zabezpečení OS je velice rozsáhlým a komplexním odvětvím, které se navíc velmi rychle vyvíjí a rozšiřuje. Jeho plné popsání by vadalo na několik desítek bakalářských prací, proto jen základní informace o vnitřním zabezpečení systému, nástrojích jež toto zabezpečení rozšiřují a také o zabezpečení proti vnějšímu útoku a bezpečném přenosu informací.

6.1 Access Control

Kontrola přístupu uvnitř systému je jedno z nejdůležitějších zabezpečení v OS vůbec. Určuje, který proces nebo uživatel má k čemu oprávnění. Existuje několik obecných modelů tohoto zabezpečení, v Linuxu se konkrétně využívá dvou modelů: **Discretionary Access Control (DAC)** a **Mandatory Access Control (MAC)**. Model zabezpečení DAC je běžnou součástí linuxového jádra a využívá jej defaultně většina distribucí. Model MAC je pak v linuxu dostupný díky různým rozšířením, jež nejčastěji využívají **Linux Security Modules (LSM)**, které zajišťují implementaci MAC v jádře.

6.1.1 DAC vs. MAC

Bezpečnostní model využívaný většinou mainstreamových operačních systémů je založen na **Discretionary Access Control (DAC)**, který je založen na bezpečnosti vlastnictvím. Pokud uživatel vlastní soubor, může nastavovat práva pro čtení, zápis a spoštění ($r+w+x$), pro tento soubor. V tomto modelu uživatel kontroluje data dle vlastního uvážení. Vlastník systému¹⁾ nemá totální kontrolu nad systémem, tu má uživatel. [21]

Avšak největší hrozba v Linuxovém modelu je reprezentována účtem uživatele root. Tento super-uživatel může kontrolovat všechny soubory a procesy. Pokud je účet uživatele root nebo proces s takto vysokými přístupovými právy kompromitován, útoční získává kontrolu nad celým systémem a nad daty v něm. [21]

Bezpečnějším přístupem je omezit nebo přímo eliminovat účet uživatele root a přesunout tak práva z uživatelských účtů na vlastníka systému¹⁾. Tento přístup se nazývá **Mandatory Access Control (MAC)** [21]

MAC prosazuje bezpečnostní pravidla povinně (mandatory) na rozdíl od DAC, který pravidla prosazuje volitelně (discretionary). Bezpečnostní pravidla může nastavit vlastník systému a implementovat systémový nebo bezpečnostní administrátor. Jakmile jsou pravidla jednou stanovena, žádný uživatel nemůže tyto pravidla měnit, i kdyby měl práva uživatele root. S bezpečnostním přístupem MAC je ochrana souborů a procesů nezávislá na jejich vlastníkovi. [21]

6.1.2 Security-Enhanced Linux, SELinux

SELinux je bezpečnostní vylepšení pro Linux, které dává uživatelům a správcům větší kontrolu nad tím, který uživatel nebo aplikace může přistupovat k jakým prostředkům. Standardní Linuxová kontrola přístupu jako je oprávnění pro soubor ($-rwxr-xr-x$) je modifikovatelné uživatelem nebo aplikací, kterou uživatel spustí. Oproti tomu, kontrola přístupu v SELinuxu je určena pravidly v systému a neoprávněný uživatel nebo nesprávná aplikace je nemůže nijak změnit.

SELinux také přidává mnoho možností pro řízení přístupu. Místo klasického určení, kdo může číst, psát nebo spustit soubor, např. SELinux umožňuje určit, kdo může vytvářet a rušit odkazy, přesouvat soubory a mnoho dalšího. SELinux umožňuje určit přístup k mnoha jiným zdrojům než jenom k souborům, např. přístup k síťovým zdrojům nebo k meziprocetové komunikaci (IPC).[28]

6.1.3 AppArmor

AppArmor je efektivní a snadno použitelná Linuxová bezpečnostní aplikace. AppArmor aktivně chrání operační systém a aplikace před vnějšími nebo vnitřními bezpečnostními hrozbami a díky prosazování dobrého chování a prevence od neznámých,

¹⁾Vlastník systému (anglicky system owner nebo také administrátor) je určen při instalaci OS, oproti účtu uživatele root nemá právo měnit např. práva systémových souborů, ale má právo měnit přístupová práva široké škály uživatelů a uživatelé nemají možnost tyto ustanovení měnit.[22]

nebezpečných nebo vadných aplikací dokáže chránit systém i od tzv. zero-day útoků²⁾. V bezpečnostních pravidlech AppArmor lze definovat, k jakým systémovým zdrojům mohou jednotlivé aplikace přistupovat a jak s nimi mohou nakládat. Mnoho výchozích bezpečnostních pravidel je součástí AppArmor a pomocí kombinace vyspělé statické analýzy a learning-based nástrojů, je možné bezpečnostní pravidla AppArmor i pro velmi složité aplikace úspěšně nasadit během několika hodin.[29]

AppArmor se převším oproti SELinuxu vyznačuje mnohem jednodušším nastavením.

6.1.4 TOMOYO

Tomoyo Linux je Mandatory Access Control (MAC) implementace pro Linux, díky které lze zvýšit zabezpečení systému a nebo může být pouze nástrojem systémové analýzy. Jeho vývoj byl zahájen v březnu 2003 a je sponzorován NTT Data Corporation, Japonsko.

Tomoyo Linux se zaměřuje na chování systému. Každý proces je vytvořen za dosažením určitého cíle a jako imigrační pracovník, Tomoyo Linux umožňuje každému procesu určit si zdroje potřebné k dosažení svého cíle. Pokud je povolena ochrana, Tomoyo Linux funguje jako hlídací pes a omezuje každý proces tak jak má povoleno správcem.[30]

Mezi hlavní přednosti Tomoyo Linux patří:

- Systémová analýza
- Zvýšená bezpečnost díky Mandatory Access Control (MAC)
- Nástroje na podporu generování bezpečnostních pravidel
- Jednoduché syntaxe
- Snadné použití
- Velmi málo závislostí
- Nevyžaduje žádné úpravy stávajících spustitelných souborů.

6.1.5 grsecurity

grsecurity je inovativní přístup k zabezpečení, využívající multi-layered (vícevrstvou) detekci, prevenci a omezení modelu. Je vyvíjen pod licencí GNU GPL. [32]

Nabízí mnoho funkcí:

- inteligentní a robustní Role-Based Access Control (RBAC) systém, který může generovat bezpečnostní pravidla pro celý systém bez jakékoliv konfigurace
- Rozsáhlé kontroly
- Prevence nežádoucího kódu, bez ohledu na použité techniky (stack smashing, heap corruption, atd...)
- Prevence spuštění libovolného kódu v jádře
- Randomizaci zásobníku a knihoven
- Ochrana proti využitelným chybám null-pointer dereference [31] v jádře
- Snížení rizika úniku citlivých informací díky chybám v jádře

²⁾zero-day attack je útok na vývojářům neznámou zranitelnost v systému. Zero-day je také nazýván, protože se objeví dříve než vývojáři dokáží chybu záplatovat.

- Omezení, která umožňuje uživateli zobrazit pouze své procesy
- Výstrahy zabezpečení a auditů, které obsahují IP adresu osoby, která způsobila záznam

6.2 Hodnocení bezpečnosti OS a SW

Tak jako ve spoustě jiných odvětvích se i v bezpečnosti určují standardy a udělují certifikace bezpečnosti.

6.2.1 Trusted Computer System Evaluation Criteria, TCSEC

Asi nejznámější kniha popisující požadavky pro "důvěryhodný" operační systém, vydaná v roce 1985 americkým ministrem obrany (Department of Defense, DoD) a je známa také jako oranžová kniha (Orange book) pro svůj oranžový přebal. Dnes se tyto hodnotící kritéria již nepoužívají, původně měla být nahrazena Federal Criteria (FC), ale tento soubor kritérií nebyl nikdy nasazen a zůstal pouze ve fázi draft³⁾, protože jej v roce 2005 nahradil soubor Common Criteria (CC) (viz. kapitola 6.2.4/s35)

TCSEC, hodnotí míru splnění požadavků ve třech oblastech informační bezpečnosti [23]

Zásady (Policy) metody řízení přístupu, označení stupně utajení

Odpovědnost (Accountability) zjištění identity uživatele, monitoring činnosti uživatele

Záruky (Assurance) požadavky na nezávislé hodnocení a průběžné provádění bezpečnostních funkcí

Seznam tříd bezpečnosti operačního systému podle TCSEC:

Třída D minimální ochrana - systémy nevyhovující vyšším třídám

Třída C výběrová ochrana (Discretionary Protection) prosazuje výběrové řízení přístupu

Podtřída C1 ochrana s výběrovým přístupem - základní oddělení uživatelů a dat chrání citlivá data před náhodným zneužitím

Podtřída C2 ochrana s řízeným přístupem - detailnější řízení přístupu a audit činností

Třída B povinná ochrana (Mandatory Protection)

Podtřída B1 ochrana bezpečnosti návěští - přidělení stupně utajení (neformální model)

Podtřída B2 strukturovaná ochrana - existence poloformálního modelu, oddělení citlivých a necitlivých částí systému (odolnost proti napadení)

Podtřída B3 bezpečnostní domény - modulární architektura systému (vysoká odolnost proti napadení)

Třída A verifikovaná ochrana (Verified Protection)

Podtřída A1 verifikovaný návrh funkčně stejně jako B3, rozšíření míry formální specifikace a verifikace při návrhu a testování

Systémy třídy A se mezi komerčně dostupnými produkty nevyskytují

Systémy s dostatečnou bezpečností pro běžný provoz se považují systémy minimálně třídy C2 [23]

Většina Linuxových distribucí dosahuje Třídy C2 [24]

³⁾**Draft** se používá jako označení pro návrh

6.2.2 IT Security Evaluation Criteria, ITSEC

Evroská kritéria vytvořená v roce 1990 dnes již nahrazena kritérii Common Criteries (CC) (viz. kapitola 6.2.4/s35).

rozdělení požadavků kladených na

- Předmět hodnocení
- Míru záruk a funkčnost

Třídy záruk za správnost (E0-E6) a efektivnost odolat možným útokům [23]

E0 požadavky ITSEC nesplněny

E1 požadavek na neformální zadání bezpečnosti a popis návrhu a důkazní testy

E2 požadavek na neformální popis detailního návrhu, nezávislé testy

E3 jako třída E2 a hodnocení zdrojového kódu (SW) nebo obvodových schémat (HW)

E4 formální model bezpečnostního návrhu a provedení analýzy zranitelnosti

E5 požadavek na specifikaci návaznosti detailního návrhu a zdrojových kódů (schémat)

E6 jako třída E5 a formální popis návrhu a doložení jeho konzistence s matematickým modelem.

Třídy funkčnosti [23]

F-C1 až F-B3 podle TCSEC

F-IN vysoké nároky na integritu

F-AV vysoké nároky na dostupnost

F-DI vysoké nároky na integritu při přenosu

F-DC vysoké nároky na důvěrnost při přenosu

F-DX vysoké nároky na důvěrnost a integritu při přenosu

6.2.3 Canadian Trusted Computer Product Evaluation Criteria, CTCPEC

Kanadský soubor kritérií, který je dnes již také nahrazen Common Criteries (CC) (viz. kapitola 6.2.4/s35).

Hodnocený systém je chápán jako soubor bezpečnostních funkcí s úrovní záruk [23]

Funkce - rozdělení do skupin, v každé skupině pro každou funkci je stanoveno několik úrovní [23]

Skupina C - "Důvěrnost" 4 funkce, ochrana proti úniku informace

Skupina I - "Integrita" 7 funkcí pro udržení konsistence dat a systému

Skupina A - "Dostupnost" 4 funkce pro udržení dosažitelnosti služeb

Skupina W - "Odpovědnost" 3 funkce pro zajištění odpovědnosti uživatelů

6.2.4 Common Criteria for Information Technology Security Evaluation, CC

V České republice je dobře známa norma ISO/IEC 15408-1:1999, která je totožná s textem, zveřejněným Organizacemi sponzorujícími projekt Společná kritéria, pod názvem “Common Criteria for Information Technology Security Evaluation”, verze 2.1. Tato kritéria jsou obvykle nazývána pouze “Common Criteria” a pro jejich označení se hojně používá zkratky “CC”. Zkratka “CC” je ponechána i v českém překladu normy.[25]

V současné době se používá verze 3.0.

CC vznikla na základě již dříve používaných kritérií hodnocení, zejména amerických TCSEC (viz. kapitola 6.2.1/s33) a Federal Criteria, evropských ITSEC (viz. kapitola 6.2.2/s34) a kanadských CTCPEC (viz. kapitola 6.2.3/s34). Na vývoji CC se podílely národní organizace, působící v oblasti bezpečnosti a standardizace, z šesti států světa, jmenovitě Kanady, Francie, Německa, Holandska, Velké Británie a Spojených států amerických a jsou posledním výsledkem úsilí o vytvoření společného standardu v oblasti hodnocení bezpečnosti informačních technologií. V uvedených státech lze nalézt většinu z uznávaných laboratoří, které prováděly hodnocení bezpečnosti produktů v oblasti informačních technologií podle dříve široce akceptovaných kritérií TCSEC nebo ITSEC a v současné době již přešly výhradně na hodnocení podle CC.[25]

Jako formální základ pro vzájemné uznávání hodnocení uzavřely Kanada, Francie, Německo, Velká Británie a Spojené státy americké v roce 1998 dohodu “Arrangement on the Recognition of Common Criteria Certificates in the field of Information Technology Security”, zkráceně nazývanou CCRA (CC Recognition Arrangement).[25]

Důležité je stanovení předdefinované vzestupné stupnice pro úroveň hodnocení. CC poskytuje 7 předdefinovaných balíčků pro záruky (assurance package), známých jako Evaluation Assurance Levels (EAL), v českém překladu míry záruky hodnocení. Jsou dobře promyšlené a vyvážené, obecně aplikovatelné. Analogii lze nalézt v třídách E1 až E6 v kritériích ITSEC. Veškerá hodnocení IT podle CC se dnes provádějí na úrovni některé z EAL, převážně do úrovně EAL4.

Stručně lze jednotlivé úrovně popsat následujícím způsobem:

EAL1 je vhodná, pokud je vyžadována určitá základní důvěra ve správnost fungování hodnoceného PP, ST nebo TOE, avšak hrozby nejsou považovány za vážné. Důvěry se dosahuje nezávislým testováním shody hodnoceného PP, ST nebo TOE s neformální funkční specifikací a zkoumáním předložených příruček pro uživatele.

EAL2 již vyžaduje spolupráci vývojáře, který musí v podstatě dodat funkční specifikace, určité informace o návrhu bezpečnostních funkcí (na úrovni globálního návrhu, high-level design) a výsledky testování, avšak vývoj si nevyžaduje více úsilí nežli je potřebné pro dodržování dobré komerční praxe, a v podstatě nepřináší zvýšení nákladů. Poskytuje nízkou až střední nezávisle ověřenou bezpečnost v případě, že není dostupná kompletní informace z fáze vývoje. Důvěry se dosahuje analýzou vyžadované dokumentace, ověřením výsledků některých testů, analýzou síly funkcí a analýzou zřejmých zranitelností. Pro TOE musí být sestaven seznam konfigurace a vypracovány procedura pro bezpečnou instalaci, generování a spouštění.

EAL3 je možno ještě dosáhnout bez podstatných změn základních existujících vývojářských praktik. Je aplikovatelná v případě, že se vyžaduje střední úroveň nezávisle ověřené bezpečnosti a je opřena o důkladné zkoumání TOE (ST, PP). Navíc oproti EAL2 se vyžaduje rozsáhlejší testování, kontroly vývojového prostředí a zajištění správy konfigurace.

EAL4 stále umožňuje pohybovat se v rámci dobré komerční vývojářské praxe. Jakkoliv přísné jsou tyto praktiky, nevyžadují podstatné specializované znalosti, dovednosti a jiné zdroje. EAL4 je nejvyšší úrovní záruk, kterou lze dosáhnout (za rozumné náklady) zpětně pro již existující produkt. Poskytuje střední až vysokou úroveň záruky nezávisle ověřené bezpečnosti pro běžnou komoditu produktů

a vyžaduje ze strany vývojáře nebo uživatelů připravenost k pokrytí dodatečných specifických nákladů spjatých s bezpečnostním inženýrstvím. Navíc oproti EAL3 se již vyžaduje také detailní návrh (low-level design) TOE, neformální model bezpečnostní politiky TOE a dodání určité podmnožiny implementace (např. část zdrojového kódu bezpečnostních funkcí). Nezávislá analýza zranitelností musí demonstrovat odolnost vůči průniku útočníků s nízkým potenciálem pro útok. Kontroly vývojového prostředí jsou doplněny modelem životního cyklu, stanovením nástrojů a automatizovanou správou konfigurace.

EAL5 vyžaduje kromě přísného uplatnění dobré komerční vývojářské praxe aplikaci speciálních technik bezpečnostního inženýrství ve středním rozsahu. Dané TOE bude pravděpodobně již navrženo a vyvíjeno s cílem dosáhnout úrovně záruk EAL5. Nepředpokládá se nicméně velké zvýšení nákladů oproti EAL4. EAL5 je tak vhodná v případech, kdy se vyžaduje vysoká úroveň záruky nezávisle ověřené bezpečnosti aniž by náklady na specializované techniky byly nerozumně vysoké. Navíc oproti EAL4 je vyžadováno dodání kompletní implementace TOE, formální model bezpečnostní politiky TOE, poloformální presentace funkčních specifikací, poloformální globální návrh (high-level design) a poloformální demonstrace korespondence. Nezávislá analýza zranitelností musí demonstrovat odolnost vůči průniku útočníků se středním potenciálem pro útok. Vyžaduje se také analýza skrytých kanálů a modularita návrhu.

EAL6 vyžaduje aplikaci technik bezpečnostního inženýrství do přísného vývojového prostředí a je určena pro vývoj TOE sloužícího pro ochranu vysoce hodnotných aktiv proti význačným rizikům, kdy lze odůvodnit dodatečné náklady. Navíc oproti EAL5 se vyžaduje poloformální detailní návrh, rozsáhlejší testování, návrh TOE musí být modulární a zvrstvený, prezentace implementace strukturovaná. Nezávislá analýza zranitelností musí demonstrovat odolnost vůči průniku útočníků s vysokým potenciálem pro útok. Analýza skrytých kanálů musí být systematická. Vyšší nároky jsou kladeny na správu konfigurace a kontroly vývojového prostředí.

EAL7 je použitelná pro vývoj produktů určených do extrémně rizikového prostředí a/nebo kde vysoká hodnota aktiv ospravedlňuje vyšší náklady. Praktické použití EAL7 je v současnosti omezeno na TOE a úzce vymezenou bezpečnostní funkčnost, kde lze provést formální analýzu v požadované míře. Vyžaduje se plná formalizace, formální model bezpečnostní politiky, formální presentace funkčních specifikací and high-level návrhu, poloformální detailní návrh, formální a poloformální demonstrace korespondence. Testování se vyžaduje na úrovni bílé skříňky (white-box) a musí být dosaženo úplného nezávislého potvrzení výsledků všech předložených testů. Složitost návrhu musí být minimalizována.

Operační systém Linux dosahuje úrovně EAL4. [26] [27]

6.3 Internetové zabezpečení

6.3.1 Firewall v Linuxu

Firewall v Linuxu je tvořen projektem **Netfilter**, který pracuje na úrovni jádra a umožňuje filtrovat pakety na základě mnoha kritérií. Základním nástrojem pro nastavení paketového filtru je známý řádkový nástroj **iptables**. [33]

Iptables jsou, ale nástrojem velice složitým a proto vzniklo několik projektů, které se snaží nastavení Firewallu usnadnit. Nástrojem určeným pro běžné uživatele je např. grafický program **Firestarter**. Přístup Firestarteru je však vhodný spíše pro osobní počítače, pro větší síť a nastavení více firewallů, je vhodným řešením nástroj ve které si uživatel vytvoří nastavení v grafického nebo textového rozhraní a výslednou konfiguraci firewallu pak přenesne na server. Takovým nástrojem je např. **FirewallBuilder**, **FireHOL** oblíbená sada scriptů pro konfiguraci Netfilteru **Shorewall**.

Jak už je v linuxu dobrým zvykem vše je často přehledně a použitelně zabaleno v distribucích. V prostředí firewallů existuje velké množství distribucí, které nenabízejí většinou v základu jen firewall, ale jsou určiny i pro routery a jiná síťová zařízení (PROXY server, gateway, VPN, IPSEC, Anti-virus, www server,...). Asi nejpoužívanější distribucí je **IPCop** což je derivát distribuce **Smoothwall**. Oblíbenou distribucí pro firewally je také router distribuce **OpenWRT** a několik projektů na ní založených např. **FreeWRT** nebo **DD-WRT**.

6.3.2 Antivirus

Antivirus a viry obecně jsou velmi diskutovaným tématem v linuxovém prostředí. V dnešní době je nebezpečí virů na linuxu stále mizivé a vše naznačuje, že to tak ještě nějakou dobu potrvá. Hlavním argumentem proč na linuxu neexistují viry je často jeho malá rozšířenost, což není tak úplně pravda, protože většina průzkumů rozšířenosti OS se zaměřuje na desktopové počítače, kde dle statistik linux drží 1% [34], ale co se týče především www serverů dosahuje linuxový webový server Apache podílu přes 70% [35]. Linux je před viry a malwarem chráněn především díky jeho balíčkovacím systémům, protože software není jako u windows instalován z různých pochybných webů a jiných zdrojů, ale přímo od tvůrců distribuce a jejich repozitářů. Dalším stupněm ochrany jsou pak oddělené uživatelské účty a oddělený účet administrátora, které zabráňují šíření viru v systému a jeho další napadení. [37]

Samozřejmě pro linux existuje množství antivirových programů, které spousta neznalých uživatelů považuje za důkaz virů v linuxu, což není pravda, protože antivirové programy v Linuxu slouží především k ochraně windowsových stanic. Většina serverových řešení je totiž postavena právě na linuxu a je třeba chránit klienty, kteří fungují na windows. Nejznámější antivirovým programem pro linux je zřejmě **ClamAV**, jedná se o OpenSource program, který slouží především ke scanování e-mailové komunikace a ochraně windowsových stanic [36]. Samozřejmě existuje i množství komerčních antivirových programů od firem jako ESETs nebo AVG a je jen na uživateli, které řešení použije.

6.3.3 SSH

Secure Shell neboli ssh je nástroj pro bezpečné připojení v nedůvěryhodné síti. Poskytuje šifrované terminálové spojení se bezpečným systémem autentizace, jak na straně serveru tak straně klienta, pomocí veřejných kryptografických klíčů.

Hlavní výhody:

- Množství autentizačních metod
- tunelování libovolné TCP spojení přes SSH, chrání obvykle nešifrované protokoly, jako je IMAP a umožňuje bezpečný průchod přes firewally
- automatické přeposílání spojení X windows
- secure file transfers (bezpečné přenášení souborů)

6.4 Hypotetické bezpečnostní hrozby v linuxu

Virové hrozby byly probrány (viz. kapitola 6.3.2/s37) v souvislosti s viry a malwarem se, ale v linuxu mluví o hrozbě jménem **sudo**, sudo je nástroj přes který si uživatel nebo aplikace může požádat o vyšší oprávnění než jsou jí určeny, k samotnému přidělení oprávnění je třeba aby uživatel zadal heslo pro uživatele root, což zdánlivě celou situaci řeší, ale zde vstupuje nejzranitelnější část celého systému a tou je uživatel. Neznalý uživatel zadá bez rozmyslu svoje heslo a aplikace má plný přístup nad systémem. Samozřejmě jedná se o faktor, který vývojář nevyřeší, ale hrozba číhá i někde jinde,

celkem jednoduše jde vytvořit alias⁴⁾ na program sudo a tak spustit při zadání příkazu sudo nebezpečný kód pod oprávněním uživatele root. např.

```
alias sudo='sudo rm -rf /'
```

při takovém aliasu my si uživatel smazal disk. Samozřejmě takový kód je jen na ukázkou, ale demonstruje možnosti tohoto "útoku", daleko pravděpodobnější by bylo spuštění útočnickova scriptu a následné přepsání konfiguračních souborů, tak aby získal útočník kontrolu nad počítačem. Tomuto se dá zabránit aplikováním MAC, ale využití podobného rozšíření zabezpečení, není v linuxu vůbec samozřejmostí.

Lidský faktor přispívá ve zranitelnosti jakéhokoliv systému, ukázkou může být chyba vývojáře debianu, která způsobila, že autentizační mechanismus u ssh generoval předvídatelné textové řetězce, které mohl zneužít útočník pro napadení systému. Tato chyba se navíc vyskytovala v debianu po dlouhou dobu než se na ni přišlo. [39]

Další hrozbou jsou pak chyby v kódu jádra. Naštěstí je, díky otevřenému kódu, kolem linuxu obrovská skupina vývojářů, která chyby téměř okamžitě záplatuje a eliminuje tak zero-day útoky.

Repozitáře s falešným nebo upraveným SW. Další z reálných hrozeb v linuxu avšak uživatel je opět ten, který si přidá takovýto repozitář. Této možnosti útoku zabráňuje podepisování balíčků a repozitářů. [40]

Existuje ještě mnoho hrozeb, ale většinu neovlivňuje linux samotný, ale různé aplikace třetích stran a chyby v nich obsažené.

7 TVORBA LIVECD

7.1 Výhody/nevýhody LiveCD

7.2 Možnosti tvorby LiveCD

7.2.1 Obecný postup

7.2.2 Linux-Live

Linux-Live je sada scriptů, která není závislá na distribuci, ale lze ji použít na jakémkoliv linuxu. Prakticky stačí stáhnout scripty ze stránek linux-live a zkompilevat si kernel s podporou aufs a squashfs nebo si stáhnout již zkompilevaný kernel ze stránek linux-live. Scripty už pak samy vytvoří Live system, který je možné nabootovat z CD nebo USB.

⁴⁾alias je jak název napovídá taková přezdívka, uživatel si může pod řetězec uložit složitější příkaz, např. alias ls='ls -hF -color=always'

II. PROJEKTOVÁ ČÁST

8 LFS BY BASH SCRIPTS

8.1 Struktura a použití

8.2 Návod pro sestavení

ZÁVĚR

text

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] COOPER, Mendel. *Advanced Bash-Scripting Guide* [online]. Revision 6.2. [s.l.] : [s.n.], 17 March 2010, Dostupné z WWW: <http://www.tldp.org/LDP/abs/html/index.html>. [e-kniha]
- [2] MILAR, Bohdan. *Bash očima Bohdana Milara* [online]. [s.l.] : LinuxExpres, 2008. Dostupné z WWW: <http://www.root.cz/knihy/bash-ocima-bohdana-milara/>. [e-kniha]
- [3] BEEKMANS, Gerard. *Linux From Scratch* [online]. 6.7. [s.l.] : [s.n.], 1999, 2010. Dostupné z WWW: <http://www.linuxfromscratch.org/lfs/view/stable/>. [e-kniha]
- [4] KROAH-HARTMAN, Greg. *Linux kernel in a nutshell* [online]. [s.l.] : O Reilly Media, Inc., 2006. Dostupné z WWW: <http://www.root.cz/knihy/linux-kernel-in-a-nutshell/>. [e-kniha]
- [5] KOLEKTIV, Autorů, et al. *Linux: Dokumentační projekt* [online]. 4. vyd. Brno : Computer Press, 2008. Dostupné z WWW: <http://www.root.cz/knihy/linux-dokumentacni-projekt-4-vydani/>. ISBN 978-80-251-1525-1. [e-kniha]
- [6] LITERÁK, Leoš. *Co je to Linux. AbcLinuxu.cz* [online]. 17.1.2006, [cit. 2011-03-30]. Dostupné z WWW: <http://www.abclinuxu.cz/ucebnice/uvod/co-je-to-linux>.
- [7] BEEKMANS, Gerard. *Linux From Scratch* [online]. 1998 [cit. 2011-02-04]. Linux From Scratch. Dostupné z WWW: <http://www.linuxfromscratch.org/lfs/>.
- [8] MARTINEK, David. *Fakulta Informačních Technologií VUT* [online]. 23. září 2010 [cit. 2011-03-30]. Překlad programu. Dostupné z WWW: <http://www.fit.vutbr.cz/~martinek/clang/gcc.html>.
- [9] *Nette Framework* [online]. 2011 [cit. 2011-03-30]. Český překlad nové BSD licence. Dostupné z WWW: <http://nette.org/cs/licence/newbsd>.
- [10] *Linuxové distribuce. In Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, [cit. 2011-02-23]. Dostupné z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Linuxové_distribuce.
- [11] *The Debian GNU/Linux FAQ* [online]. 2009 [cit. 2011-03-30]. Dostupné z WWW: <http://www.debian.org/doc/FAQ/ch-pkgtools.en.html>.
- [12] *Dokumentace Gentoo Linuxu* [online]. 2006 [cit. 2011-03-30]. Dostupné z WWW: <http://www.gentoo.org/doc/cs/handbook/handbook-x86.xml?part=2&chap=1>.
- [13] *ABCLinuxu* [online]. 13.11.2010 [cit. 2011-04-29]. Bash. Dostupné z WWW: <http://www.abclinuxu.cz/software/programovani/jazyky/bash>.
- [14] FUCHS, Jan. *ABCLinuxu* [online]. 2003 [cit. 2011-04-30]. Seriál: BASH. Dostupné z WWW: <http://www.abclinuxu.cz/serialy/bash>.
- [15] SHARMA, Mayank. *TechRadar UK* [online]. 2010-1-24 [cit. 2011-05-01]. 10 scripts to create your own Linux distribution. Dostupné z WWW: <http://www.techradar.com/news/software/operating-systems/10-scripts-to-create-your-own-linux-distribution-665247>.

- [16] *InternetNews* [online]. March 19, 2001 [cit. 2011-05-08]. German Army No Longer Uses Microsoft Programs. Dostupné z WWW: <http://www.internetnews.com/bus-news/article.php/716871/Report-German-Army-No-Longer-Uses-Microsoft-Programs.htm>.
- [17] HOCHMUTH, Phil. *Network world* [online]. January 19, 2004 [cit. 2011-05-08]. Linux delivers for U.S. Postal Service. Dostupné z WWW: <http://www.networkworld.com/techinsider/2004/0119linuxcase.html>.
- [18] Free Software Foundation. *GNU Operating System* [online]. 1996 [cit. 2011-05-09]. Dostupné z WWW: <http://www.gnu.org/>.
- [19] *ABCLinuxu* [online]. 2004, 2009 [cit. 2011-05-09]. Gnu - výkladový slovník. Dostupné z WWW: <http://www.abclinuxu.cz/slovník/gnu>.
- [20] KRČMÁŘ, Petr. *Root.cz* [online]. 2011-05-09 [cit. 2011-05-09]. Proč není Hurd ani po dvaceti letech hotový?. Dostupné z WWW: <http://www.root.cz/clanky/proc-neni-hurd-ani-po-dvaceti-letech-hotovy/>.
- [21] VIRIJEVICH, Paul. *Linux.com* [online]. February 15, 2005 [cit. 2011-05-10]. Securing Linux with Mandatory Access Controls. Dostupné z WWW: <http://www.linux.com/archive/feature/113941>.
- [22] The SCO Group, Inc. *The SCO group, inc.* [online]. 22 April 2004 [cit. 2011-05-10]. The root account and system owner. Dostupné z WWW: <http://uw714doc.sco.com/en/HANDBOOK/saN.superuser.html>.
- [23] KUNDEROVÁ, Ludmila. *Hodnocení informační bezpečnosti* [online prezentace]. Brno : Ústav informatiky, PEF MZLU, [cit. 2011-05-14]. Dostupný z WWW: <https://akela.mendelu.cz/lidak/share/snimky-bis/prednaska5.ppt>.
- [24] *Linux Documentation Project* [online]. 2004-08-16 [cit. 2011-05-14]. Linux dictionary. Dostupné z WWW: <http://www.tldp.org/LDP/Linux-Dictionary/html/t.html>.
- [25] Národní bezpečnostní úřad. *INFORMACE O HODNOCENÍ BEZPEČNOSTI INFORMAČNÍCH TECHNOLOGIÍ* [online]. Praha : NBÚ, 2005 [cit. 2011-05-14]. Dostupné z WWW: http://www.nbu.cz/_downloads/bezpecnost-informacnich-systemu/container-nodeid-748/infoobit.pdf.
- [26] *NIAP CCEVS* [online]. 2007 [cit. 2011-05-14]. Validated Product - Red Hat Enterprise Linux Version 5 running on IBM Hardware. Dostupné z WWW: <http://www.niap-ccevs.org/cc-scheme/st/?vid=10125>.
- [27] *NIAP CCEVS* [online]. 2007 [cit. 2011-05-14]. Validated Product - SUSE Linux Enterprise Server 10 SP1. Dostupné z WWW: <http://www.niap-ccevs.org/st/vid10271/>.
- [28] *SELinux Wiki* [online]. 2007 [cit. 2011-05-16]. Main Page. Dostupné z WWW: http://selinuxproject.org/page/Main_Page.
- [29] *AppArmor* [online]. 2006 [cit. 2011-05-16]. Main Page. Dostupné z WWW: http://wiki.apparmor.net/index.php/Main_Page.
- [30] NTT DATA Corporation. *TOMOYO Linux Home Page* [online]. 2006 [cit. 2011-05-16]. TOMOYO Linux. Dostupné z WWW: <http://tomoyo.sourceforge.jp/>.

- [31] WILLIAMS, Jeff. *OWASP* [online]. 2006 [cit. 2011-05-16]. Null-pointer dereference. Dostupné z WWW: https://www.owasp.org/index.php/Null-pointer_dereference.
- [32] *Grsecurity* [online]. 2004 [cit. 2011-05-16]. Grsecurity. Dostupné z WWW: <http://grsecurity.net/>.
- [33] *The netfilter.org project* [online]. 1999 [cit. 2011-05-16]. Netfilternetfilter/iptables project homepage. Dostupné z WWW: <http://www.netfilter.org/>.
- [34] StatCounter. *StatCounter Global Stats* [online]. 1999 [cit. 2011-05-16]. Browser, OS, Search Engine including Mobile Market Share. Dostupné z WWW: <http://gs.statcounter.com/#os-ww-monthly-201004-201104-bar>
- [35] E-Soft Inc. *Web Server Survey* [online]. 1998, 2010-05-01 [cit. 2011-05-16]. SecuritySpace. Dostupné z WWW: http://www.securityspace.com/s_survey/data/201004/index.html.
- [36] ClamAV. *Clam Antivirus* [online]. 2002 [cit. 2011-05-16]. Clam Antivirus. Dostupné z WWW: <http://www.clamav.net/lang/en/>.
- [37] OHNESORG, Dan. *Linux.cz* [online]. 2007 [cit. 2011-05-16]. Linux a viry. Dostupné z WWW: <http://www.linux.cz/viry.html>.
- [38] BARRETT, PH. D., Daniel J.; SILVERMAN, Richard E.; BYRNES, Robert G. *SSH: The Secure Shell* [online]. 2001, 2010 [cit. 2011-05-16]. The Definitive Guide. Dostupné z WWW: <http://www.snailbook.com/index.html>.
- [39] WEIMER, Florian. *Debian* [online]. 2008-05-13 [cit. 2011-05-16]. [SECURITY] [DSA 1571-1] New openssl packages fix predictable random number generator. Dostupné z WWW: <http://lists.debian.org/debian-security-announce/2008/msg00152.html>.
- [40] *ArchWiki* [online]. 2009-06-03 [cit. 2011-05-16]. Pacman package signing. Dostupné z WWW: https://wiki.archlinux.org/index.php/Pacman_package_signing.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

LFS	Linux From Scratch
OS	Operační systém
HW	Hardware
SW	Software
GPL	General Public License
BSD	Berkeley Software Distribution
EULA	End-User-License-Agreement
RHEL	Red Hat Enterprise Linux
SLED	SUSE Linux Enterprise Desktop
Např	například
APT	Advanced Packaging Tool
DPKG	Debian package management system
GUI	Graphic user interface
RPM	Red Hat Package Manager
GNU	GNU is Not Unix
MAC	Mandatory Access Control
DAC	Discretionary Access Control
RBAC	Role-Based Access Control
TCSEC	Trusted Computer System Evaluation Criteria
ITSEC	IT Security Evaluation Criteria
CTCPEC	Canadian Trusted Computer Product Evaluation Criteria
CC	Common Criteria for Information Technology Security Evaluation
FC	Federal Criteries
CCRA	Common Criteria Recognition Arrangement
EAL	Evaluation Assurance Levels
SELinux	Security-Enhanced Linux
LSM	Linux Security Modules
IPC	interprocess communication
SSH	Secure Shell

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1. logo	2
Obr. 2. logo	3
Obr. 1. Typický obrázek tučnáka spojený s linuxem	12
Obr. 1. Logo Linux From Scratch	16
Obr. 1. Grafické rozhraní programu Remastersys.....	26
Obr. 2. Webové rozhraní Reconstructoru.....	27
Obr. 3. Grafické rozhraní programu Revisor.....	27
Obr. 4. Webové stránka s výběrem již existujících sestavení.....	28
Obr. 5. Webové rozhraní s nastavením systému, v levo výběr základního rozhraní, v pravo podrobnější nastavení	28
Obr. 6. Webové rozhraní s nastavením NimbleX, v levo výběr míry nastavení, v pravo nastavení programů v sekci office.....	29
Obr. 7. Webové rozhraní s nastavením NimbleX, v levo výběr wallpaperu, v pravo nastavení zvuku	29
Obr. 8. Webové rozhraní Instalinux, v levo výběr distribuce, v pravo nastavení jazyka a časové zóny	30
Obr. 9. Webové rozhraní Instalinux, v levo výběr aplikací, v pravo nastavení uživatelů	30

SEZNAM TABULEK

SEZNAM PŘÍLOH

P I. Název přílohy

PŘÍLOHA P I. NÁZEV PŘÍLOHY